

ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԾԻՔ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ «ԱՂԱՍԻ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 6-ՐԴ ԵՎ 9-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾՈՎ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1-Ի ՍԴՈ-1628 ՈՐՈՇՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Սահմանադրական դատարանը, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննելով «Աղասի Դանիելյանի դիմումի հիման վրա ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը, 2022 թվականի փետրվարի 1-ի ՍԴՈ-1628 որոշմամբ (հրապարակվել է 2022 թվականի փետրվարի 4-ին) որոշել է.

«1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածները համապատասխանում են Սահմանադրությանն այն մեկնաբանմամբ, համաձայն որի՝ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու որոշումը՝ դրա հիմքում դրված եզրահանգման հետ մեկտեղ, պետք է պարունակի նաև դրան հանգեցրած պատճառաբանությունը (...):»:

Համաձայն չլինելով Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի փետրվարի 1-ի ՍԴՈ-1628 որոշմանը՝ Սահմանադրական դատարանի դատավոր Ե. Խունդկարյանս շարադրում եմ իմ հատուկ կարծիքը՝ որոշման պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերի վերաբերյալ:

Հարկ եմ համարում ընդգծել, որ Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի փետրվարի 1-ի ՍԴՈ-18 աշխատակարգային որոշմամբ «Աղասի Դանիելյանի դիմումի հիման վրա ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի, 6-րդ և 9-րդ հոդվածների, 27-րդ հոդվածի 3-րդ մասի, 381-րդ հոդվածի

1

7-րդ մասի և 397-րդ հոդվածի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը մասնակի՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի, 27-րդ հոդվածի 3-րդ մասի, 381-րդ հոդվածի 7-րդ մասի և 397-րդ հոդվածի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու մասով, կարճվել է:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 62-րդ հոդվածի 10-րդ մասից հետևում է, որ Սահմանադրական դատարանի դատավորի կողմից հատուկ կարծիք կարող է ներկայացվել օրենքների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցի վերաբերյալ կայացվող որոշումների կապակցությամբ: Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով, որ Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի փետրվարի 1-ի ՍԴԱՌ-18 աշխատակարգային որոշման՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածին վերաբերող մասը, իմ գնահատմամբ, անմիջականորեն կապված է Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի փետրվարի 1-ի ՍԴՌ-1628 որոշման հետ (հիմք ընդունելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ, 9-րդ և 397-րդ հոդվածների կարգավորման առարկաները), սույն հատուկ կարծիքում ՍԴՌ-1628 որոշման պատճառաբանություններին և եզրահանգումներին անդրադարձ կկատարվի ՍԴԱՌ-18 աշխատակարգային որոշման՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածին վերաբերող մասի հետ համակցության մեջ:

1. Հայաստանի Հանրապետությունում 2005 թվականի սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում ներդրվեց անհատական սահմանադրական դիմումի (գանգատի) ինստիտուտը, որը ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար ապահովեց սահմանադրական արդարադատության անմիջական հասանելիություն: Նշված ինստիտուտը Սահմանադրությունում տեղ գտավ նաև 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում: Միաժամանակ ներկայումս Սահմանադրական դատարան դիմում (գանգատ) ներկայացնելու իրավունքի

իրականացման և դրա հիման վրա գործի քննության կանոնները սահմանված են Սահմանադրությամբ (168-րդ և 169-րդ հոդվածներ) և դրա հիման վրա ընդունված «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով: Հետևաբար վերոնշյալ իրավունքն անձի կողմից չի կարող իրականացվել ցանկացած միջոցի և ընթացակարգի ընտրությամբ, այլ այն կարող է իրականացվել բացառապես Սահմանադրությամբ և «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով ամրագրված կարգավորումների շրջանակում:

Այսպես՝ Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարան կարող է դիմել յուրաքանչյուր ոք՝ կոնկրետ գործով, երբ առկա է դատարանի վերջնական ակտը, սպառվել են դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները և վիճարկում է այդ ակտով իր նկատմամբ կիրառված նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի սահմանադրականությունը, ինչը հանգեցրել է Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված իր հիմնական իրավունքների և ազատությունների խախտման՝ հաշվի առնելով նաև համապատասխան դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը:

Սահմանադրական վերը նշված կարգավորումից հետևում է, որ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց կողմից Սահմանադրական դատարան անհատական դիմումի ներկայացումը թույլատրվում է, եթե, ի թիվս այլ պահանջների, այն վերաբերում է նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի սահմանադրականությանը՝ հաշվի առնելով նաև համապատասխան դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը: Սահմանադրական դատարան ներկայացվող անհատական դիմումում առկա հիմնավորումները պետք է վերաբերեն վերջնական դատական ակտով դիմողի նկատմամբ կիրառված նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի՝ Սահմանադրությանն անհամապատասխանությանը, իր՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված հիմնական իրավունքների և ազատությունների խախտմանը, ինչպես նաև դրանց միջև պատճառահետևանքային կապի առկայությանը:

3

Փաստորեն, Հայաստանի Հանրապետությունում ներդրվել է ոչ թե ամբողջական, այլ՝ նորմատիվ սահմանադրական գանգատի ինստիտուտը, ինչը, մասնավորապես, ենթադրում է, որ թեև սահմանադրական գանգատը կապված է կոնկրետ գործի հետ, **սակայն այն կարող է միայն վերաբերել դատական ակտի հիմքում ընկած նորմատիվ իրավական ակտի, և ոչ թե դատական ակտի սահմանադրականությանը:** Հետևաբար անձը չի կարող Սահմանադրական դատարանի առջև բարձրացնել, իսկ վերջինս էլ իրավասու չէ անդրադառնալ նորմատիվ իրավական ակտի կիրառման իրավաչափության հարցին¹:

Վերոգրյալով պայմանավորված՝ Սահմանադրական դատարանում ենթակա չեն քննության նաև անհատական այն դիմումները, որոնք կապված են ոչ թե վիճարկվող դրույթների սահմանադրականության հարցի հետ, այլ վերաբերում են դրանց կիրառման իրավաչափության հարցին, նույնիսկ եթե դիմողը Սահմանադրական դատարանին ըստ ձևի ներկայացնում է վիճարկվող դրույթները՝ իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությամբ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելու խնդրանք²: Ընդ որում, Սահմանադրական դատարանն իր հերթին կրում է պարտականություն՝ չանդրադառնալու վիճարկվող դրույթների կիրառման իրավաչափության հարցին:

Նման պայմաններում Սահմանադրական դատարանի կողմից նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի կիրառման իրավաչափության հարցի քննարկման դեպքում Սահմանադրական դատարանը կստանձնի դատական ակտ վերանայող դատական ատյանի գործառույթ՝ դառնալով Վճռաբեկ դատարանի վերադաս՝ չորրորդ դատական ատյան, ինչը ոչ միայն չի բխում Սահմանադրությամբ և «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի կարգավորումներից, այլև փաստացի կվերացնի Սահմանադրական դատարանի և

¹ Առավել մանրամասն՝ տե՛ս, օրինակ, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Revised report on individual access to constitutional justice, CDL-AD(2021)001, 22.02.2021.

² Տե՛ս, օրինակ, Սահմանադրական դատարանի 22.11.2011 թվականի ՍԴՈ-998, 19.05.2015 թվականի ՍԴՈ-1205, 11.04.2017 թվականի ՍԴՈ-1361 որոշումները, 17.03.2009 թվականի ՍԴԱՈ-21, 22.02.2019 թվականի ՍԴԱՈ-17 աշխատակարգային որոշումները:

4

Եռաստիճան դատական համակարգում ներառված դատարանների գործառույթների տարանջատումը:

Տվյալ դեպքում Սահմանադրական դատարան ներկայացրած դիմումում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածների առնչությամբ դիմողը նշել է, որ օրենսդիրը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի առանձին հոդվածում ուղղակիորեն ներկայացրել է դատական ակտի պատճառաբանվածության էությունը և նշել, որ այդ չափանիշին համապատասխանելու համար դատական ակտը պետք է արտացոլի ապացույցների գնահատման, փաստերի հաստատման և իրավունքի կիրառման գործընթացի կապակցությամբ դատարանի դատողությունների ընթացքը և դրանից բխող եզրահանգումները: Օրենսդիրը սահմանել է դատական ակտի պատճառաբանվածության հասկացությունը, և այն պետք է պահպանվի նաև Վճռաբեկ դատարանի կողմից որոշումներ կայացնելիս: Օրենսդիրը նման կերպ փորձել է ապահովել յուրաքանչյուր անձի արդար դատաքննության իրավունքը, որը տվյալ պարագայում գործող իրավակիրառ պրակտիկայում ուղղակիորեն չի պահպանվում (դիմումի 17-րդ և 18-րդ էջեր):

Վերոգրյալից հետևում է, որ տվյալ դեպքում դիմողի կողմից Սահմանադրական դատարանի առջև բարձրացվող խնդիրն իրականում վերաբերում է Վճռաբեկ դատարանի կողմից նորմատիվ իրավական ակտի դրույթների կիրառությանը: Մասնավորապես՝ դիմողը, ուղղակիորեն փաստելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում դատական ակտերի պատճառաբանվածության պահանջի առկայությունը, պնդում է, որ նշված պահանջը Վճռաբեկ դատարանի կողմից իր գործով չի պահպանվել: Այլ կերպ՝ դիմողը, չհամաձայնելով իր մասնակցությամբ գործով վիճարկվող դրույթի կիրառմամբ Վճռաբեկ դատարանի կողմից կայացված որոշմանը, այն համարելով չպատճառաբանված (ի հակադրումն օրենքի պահանջների), ըստ էության քողարկված ձևով բարձրացնում է այնպիսի խնդիր, որը վերաբերում է ոչ թե նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի սահմանադրականությանը, այլ՝ Վճռաբեկ

5

դատարանի դատական ակտի օրինականության, այդ դատական ակտով նորմատիվ իրավական ակտի դրույթների կիրառման իրավաչափության հարցին:

Փաստորեն, դիմողը Սահմանադրական դատարանին ըստ ձևի ներկայացնելով վիճարկվող դրույթները՝ իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությամբ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելու խնդրանք, ըստ էության բարձրացնում է դրանց կիրառման իրավաչափության հարց, ինչը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն, **Սահմանադրական դատարանում քննության ենթակա հարց չէ:**

2. Նման պայմաններում կարծում եմ, որ Սահմանադրական դատարանը, քննելով սույն գործը, ըստ էության քննարկման առարկա է դարձրել Վճռաբեկ դատարանի կողմից կայացված «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին» որոշման՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով ուղղակիորեն ամրագրված դատական ակտի պատճառաբանվածության պահանջին համապատասխանությունը: Դրա մասին են վկայում, ի թիվս այլնի, Սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-1628 որոշման մեջ տեղ գտած հետևյալ դատողությունները.

- «(...) ցանկացած ակտ կայացնելիս դատարանը կաշկանդված է դրա պատճառաբանվածությունն ապահովելու օրենսդրական պահանջի սկզբունքով և չի կարող դատական ակտ կայացնել առանց այն պատճառաբանելու, եթե [ՀՀ քաղաքացիական դատավարության] օրենսգրքով նախատեսված չէ պատճառաբանվածության ընդհանուր պահանջից բացառություն»,

- «(...) վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու, այն վերադարձնելու, վճռաբեկ բողոքը առանց քննության թողնելու և վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումների նկատմամբ սահմանված է, որ դրանք պետք է համապատասխանեն [ՀՀ քաղաքացիական դատավարության] օրենսգրքի 200-րդ հոդվածի պահանջներին, որոնք, ի թիվս այլնի, նույն հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի համաձայն՝ դատարանի կողմից առանձին դատական ակտի ձևով կայացվող որոշումների համար պարտադիր

են համարում դրանցում ներառել «հիմնավորումները, որոնցով դատարանը հանգել է հետևությունների՝ օրենքների և այլ իրավական ակտերի վկայակոչմամբ»,

- «(...) [ՀՀ քաղաքացիական դատավարության] օրենսգրքի՝ սույն գործով դիմողի կողմից վիճարկվող, ինչպես նաև [ՀՀ քաղաքացիական դատավարության] օրենսգրքի որևէ այլ դրույթով վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումների պատճառաբանված լինելու ընդհանուր կանոնից որևէ շեղում նախատեսված չէ»:

Վերոգրյալից հետևում է, որ Սահմանադրական դատարանը ՍԴՈ-1628 որոշմամբ ևս ուղղակիորեն փաստել է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված է դատական ակտերը պատճառաբանելու պահանջ և միաժամանակ արձանագրել, որ այդ պահանջն օրենքը կիրառելի է համարում նաև վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումների դեպքում: Վերոգրյալից հետևում է, որ Սահմանադրական դատարանն ըստ էության գնահատական է տվել կոնկրետ դեպքում վճռաբեկ դատարանի կողմից դատական ակտը պատճառաբանելու օրենսդրական պահանջը պահպանելու հարցին, որը չի բխում Սահմանադրությամբ ամրագրված՝ Սահմանադրական դատարանի լիազորություններից:

Ավելին, ՍԴՈ-1628 որոշմամբ Սահմանադրական դատարանի կողմից բացառապես նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի կիրառման իրավաչափությանն անդրադառնալու հանգամանքի մասին է վկայում նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածներին Սահմանադրական դատարանի կողմից տրված մեկնաբանությունը:

Այսպես՝ Սահմանադրական դատարանը որոշման եզրափակիչ մասում նշել է, որ «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածները համապատասխանում են Սահմանադրությանն այն մեկնաբանմամբ, համաձայն որի՝ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու որոշումը՝ դրա հիմքում դրված եզրահանգման հետ մեկտեղ, պետք է պարունակի նաև դրան հանգեցրած պատճառաբանությունը»:

7

Մինչդեռ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ դատական ակտը պետք է լինի հիմնավորված և պատճառաբանված, եթե այլ բան նախատեսված չէ նույն օրենսգրքով: Ընդ որում, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 9-րդ հոդվածում բացահայտվում է դատական ակտի պատճառաբանվածության բովանդակությունը: Մասնավորապես՝ նշված հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ դատական ակտը պատճառաբանված է, եթե դրանում արտացոլված են ապացույցների գնահատման, փաստերի հաստատման և իրավունքի կիրառման գործընթացի կապակցությամբ դատարանի դատողությունների ընթացքը և դրանից բխող եզրահանգումները: Ընդ որում, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելը» վերտառությամբ 397-րդ հոդվածի ուսումնասիրությունից հետևում է, որ այն նույն օրենսգրքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված պատճառաբանվածության պահանջից որևէ բացառություն չի նախատեսում: Սակայն նշված հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ (...) Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է բավարարի նույն օրենսգրքի 200-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները: Միաժամանակ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 200-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետը սահմանում է, որ առանձին ակտի ձևով կայացված որոշման մեջ պետք է նշվեն հիմնավորումները, որոնցով դատարանը հանգել է հետևությունների՝ օրենքների և այլ իրավական ակտերի վկայակոչմամբ:

Վերոգրյալից հետևում է, որ օրենսդիրն ամրագրել է վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումների պատճառաբանված լինելու պահանջ, որպիսի օրենսդրական կարգավորման առկայությունը ՍԴՈ-1628 որոշմամբ փաստել է նաև Սահմանադրական դատարանը: Միաժամանակ հարկ եմ համարում ընդգծել, որ գործող իրավակարգավորումների համաձայն՝ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման պատճառաբանումը ենթադրում է, որ Վճռաբեկ դատարանը, իր որոշման մեջ վկայակոչելով համապատասխան օրենքներն ու այլ իրավական ակտերը, պետք է նշի իր հետևությունների հիմքում ընկած հիմնավորումները:

8

Տվյալ դեպքում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածներին Սահմանադրական դատարանի կողմից տրված մեկնաբանությունը դիտարկելով վերը վկայակոչված իրավական նորմերի լույսի ներքո՝ կարծում եմ, որ Սահմանադրական դատարանն իր որոշման եզրափակիչ մասում ըստ էության վերարտադրել է այն, ինչն արդեն իսկ օրենքով ուղղակիորեն ամրագրված է: Մասնավորապես՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 200-րդ հոդվածը, որին հղում է կատարում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշմանը վերաբերող 397-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, արդեն իսկ դատարանին պարտավորեցնում է դատական ակտում նշել այն հիմնավորումները, որոնցով դատարանը հանգել է հետևությունների՝ օրենքների և այլ իրավական ակտերի վկայակոչմամբ:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ կարծում եմ, որ Սահմանադրական դատարանը ոչ թե մեկնաբանել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածները, այլ ընդամենը վերարտադրել է հենց ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում արդեն իսկ ամրագրված կանոնը: Նշվածը ևս վկայությունն է այն իրողության, որ Սահմանադրական դատարանն ըստ էության ստուգել է ոչ թե վիճարկվող դրույթների սահմանադրականությունը, այլ Վճռաբեկ դատարանի որոշման համապատասխանությունը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի կարգավորումներին:

Ընդ որում, հարկ եմ համարում նաև ընդգծել, որ դատական ակտի պատճառաբանվածության գնահատումը սուբյեկտիվ ընկալման տիրույթում է: Որևէ անձի կամ մարմնի կողմից պատճառաբանված համարվող դատական ակտը մեկ այլ անձի կամ մարմնի կողմից կարող է որակվել ոչ բավարար չափով պատճառաբանված կամ որևէ կերպ չպատճառաբանված: Ուստի նշված տիրույթում դատողություններ կատարելով, որպիսի պարագայում գնահատական տալով Վճռաբեկ դատարանի

9

որոշման պատճառաբանվածության աստիճանին՝ Սահմանադրական դատարանը դուրս է գալիս իր առաքելության դաշտից:

3. Միաժամանակ ընդունելի չեմ համարում սույն գործի շրջանակում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածները Սահմանադրական դատարանի կողմից մեկնաբանելն ընդհանրապես: Հարկ եմ համարում ընդգծել, որ նշված դրույթները ներառված են ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի «Հիմնական դրույթներ» վերտառությամբ գլխում և որպես հիմնական դրույթ ամրագրում են դատական ակտի պատճառաբանվածության պահանջը (6-րդ հոդված) և բացահայտում դրա բովանդակությունը (9-րդ հոդված): Օրենսդիրը նշված պահանջը մանրամասնում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ առանձին դատական ակտերին վերաբերող դրույթներում, տվյալ դեպքում՝ 200-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետում՝ փոխկապակցված 397-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հետ:

Մինչդեռ Սահմանադրական դատարանը 2022 թվականի փետրվարի 1-ի ՍԴԱՈ-18 աշխատակարգային որոշմամբ կարճել է սույն գործի վարույթը նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածի մասով՝ վճռաբեկ դատարանի կողմից վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումը ենթադրաբար չպատճառաբանելու վերաբերյալ դիմողի բարձրացրած խնդիրը համարելով նշված դրույթի կարգավորման առարկայից դուրս և արձանագրելով, որ այն ենթակա է քննության ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող 6-րդ և 9-րդ հոդվածների սահմանադրականության ստուգման շրջանակում:

Նախ՝ կարծում եմ, որ պարզ չէ, թե ինչպես է Սահմանադրական դատարանը եկել այն եզրահանգման, որ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման պատճառաբանվածության հարցը դուրս է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածի կարգավորման առարկայից այն դեպքում, երբ նշված հոդվածի 2-րդ մասն է սահմանում (հղում կատարելով ՀՀ քաղաքացիական

դատավարության օրենսգրքի 200-րդ հոդվածին), թե ինչ պահանջների պետք է համապատասխանի վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումը: Իմ գնահատմամբ՝ քննարկվող որոշումների պատճառաբանվածության հարցը կարգավորվում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածով, ուստի տվյալ դեպքում ներկայացված դիմումի հիման վրա գործի ըստ էության քննության դեպքում անընդունելի եմ համարում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածներից նույն օրենսգրքի 397-րդ հոդվածի առանձնացումը և այդ մասով սույն գործի վարույթի կարճումը Սահմանադրական դատարանի նշած պատճառաբանություններով առ այն, որ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման պատճառաբանվածության հարցը դուրս է նշված դրույթի կարգավորման առարկայից:

Ավելին, հաշվի առնելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ, 9-րդ և 397-րդ հոդվածների կարգավորման առարկաները՝ գտնում եմ, որ նույնիսկ եթե Սահմանադրական դատարանը դիմողի կողմից բարձրացված խնդրի շրջանակում անհրաժեշտ էր համարում մեկնաբանել համապատասխան դրույթը, ապա դա կարող էր լինել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի ոչ թե 6-րդ կամ 9-րդ հոդվածը, այլ՝ հենց նույն օրենսգրքի 397-րդ հոդվածը: Վերոգրյալ եզրահանգումը բխում է այն հանգամանքից, որ ի տարբերություն ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածների, որոնք վերաբերում են քաղաքացիական դատավարության կարգով քննվող գործերի շրջանակում կայացվող ցանկացած դատական ակտի (ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով այլ բան նախատեսված չլինելու դեպքում), նույն օրենսգրքի 397-րդ հոդվածը վերաբերում է միայն վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշմանը ներկայացվող պահանջներին, որոնց թվին է դասվում դրա պատճառաբանվածության պահանջը: Կարծում եմ, որ նման պայմաններում սույն որոշմամբ Սահմանադրական դատարանի

11

կողմից տրված մեկնաբանությունը կարող էր վերաբերել³ ոչ թե ընդհանուր, այլ հատուկ նորմին, տվյալ դեպքում՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածի 2-րդ մասին:

4. Ամփոփելով սույն հատուկ կարծիքում ներկայացված դիրքորոշումները՝ կարծում եմ, որ սույն գործի վարույթը՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի ինչպես 6-րդ և 9-րդ հոդվածների, այնպես էլ 397-րդ հոդվածի մասով, անհրաժեշտ էր կարճել՝ դիմումում առաջադրված հարցերը Սահմանադրական դատարանին ենթակա չլինելու հիմքով («Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետ և 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետ): Մինչդեռ Սահմանադրական դատարանը, ներկայացված դիմումի հիման վրա ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածների մասով քննելով սույն գործը, ըստ էության անդրադարձել է վիճարկվող դրույթների կիրառման իրավաչափության հարցին՝ գնահատական տալով Վճռաբեկ դատարանի՝ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման՝ ընդհանրապես որևէ պարճառաբանություն ունենալու կամ չունենալու հարցին, արդյունքում և քննարկելով Վճռաբեկ դատարանի գործողության իրավաչափությունը, որպիսի իրավասություն Սահմանադրական դատարանին տրված չէ:

Սույն դիրքորոշման հիմքում ընկած են նաև այն բազմաթիվ դեպքերը, երբ Սահմանադրական դատարանի առջև բարձրացվել է վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու կամ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումների պարճառաբանվածության հարց, սակայն Սահմանադրական դատարանում այն ըստ էության չի քննվել՝ Վճռաբեկ դատարանի որոշման իրավաչափության, դրանով

³ Սույն գործի ըստ էության քննության իրավական հնարավորության հարցին, ինչպես նաև Սահմանադրական դատարանի կողմից ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ և 9-րդ հոդվածներին տրված մեկնաբանությանը բովանդակային առումով արդեն իսկ անդրադարձ կատարվել է սույն հատուկ կարծիքի 1-ին և 2-րդ կետերում:

օրենքի պահանջները պահպանված լինելու հարց բարձրացված լինելու հիմնավորմամբ⁴: Հարկանշական է, որ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումների պատճառաբանվածության հարցը որոշ գործերով բարձրացվել է հենց ներկայումս գործող ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի համադրեքստում, սակայն այն ևս Սահմանադրական դատարանում ըստ էության քննության առարկա չեն դարձել⁵:

ԴԱՏԱՎՈՐ՝

Ե. ԽՈՒՆԴԿԱՐՅԱՆ

10 փետրվարի 2022թ.

⁴ Տե՛ս, օրինակ, ի թիվս այլնի, Սահմանադրական դատարանի 21.07.2009 թվականի ՍԴՈ-817, 28.07.2009 թվականի ՍԴՈ-818 որոշումները, Սահմանադրական դատարանի դատական կազմի 10.12.2013 թվականի ՍԴԴԿՈ/1-31, 17.05.2019 թվականի ՍԴԴԿՈ-23, 29.05.2019 թվականի ՍԴԴԿՈ-26 որոշումները:

⁵ Տե՛ս, օրինակ, Սահմանադրական դատարանի դատական կազմի 10.02.2020 թվականի ՍԴԴԿՈ-6, 06.08.2021 թվականի ՍԴԴԿՈ-50, 25.08.2021 թվականի ՍԴԴԿՈ-54 որոշումները:

